

Název práce: **Srovnání české a ruské deklinace podstatných a přídavných jmen se zaměřením na výuku češtiny pro cizince**

Autor: Mgr. Karel Kulich

Ústav: Ústav českého jazyka a teorie komunikace,
Filozofická fakulta, Univerzita Karlova

Vedoucí disertační práce: PhDr. Jiří Hasil, Ph.D.

Abstrakt:

Předkládaná disertační práce se v rámci oboru čeština jako cizí jazyk vztahuje k problematice českého deklinačního systému substantiv a adjektiv v porovnání se systémem ruským a k problematice osvojování uvedených jazykových struktur u cílové skupiny ruskojazyčných cizinců. Zmíněná skupina cizinců tvoří podstatnou část zahraničních studentů studujících na českých vysokých i dalších školách, a proto je téma práce vysoce aktuální.

Podle zjištění lingvodidaktiků právě podobnost jazykových struktur může být příčinou tzv. interferenčních chyb. V obecnějším smyslu jde o problém homonymie, který je popisován např. V. Skaličkou v souvislosti s vývojem a zánikem deklinace. V mezijazykovém srovnání pak hraje roli homonymie koncovkových morfémů ve spojitosti s jejich nestejným funkčním zatížením.

Autor si klade za cíl zprostředkovat důkladné poznání problematiky české i ruské deklinace založené na srovnávacím studiu. K cílům práce dále patří popis problémů spojených s osvojováním české deklinace u zmíněné cílové skupiny a navržení vybraných opatření, která lze uplatnit při expozici učiva v souladu s daným adresným zaměřením.

V teoretické části práce autor provádí komparaci formální morfologie substantiv a adjektiv v obou jazycích s připomenutím zásadní důležitosti morfologie funkční, bez jejíž znalosti není efektivní výuka flektivního jazyka možná. Výklad je podložen řadou srovnávacích tabulek i lexikálními databázemi. Důraz je kladen rovněž na studium lexika ve spojitosti s jednotlivými deklinačními typy a na poznání relevantních vývojových souvislostí. Dále je věnována pozornost zhodnocení literatury popisující tzv. interferenční výzkumy prováděné na českých školách v souvislosti s výukou ruštiny, a to s ohledem na specifickou situaci lingvodidaktického přístupu k jmenné flexi. Kapitoly, v nichž je sledována

prezentace jmenné flexe v mluvniciích češtiny a v didaktických pracích, zejména v učebnicích češtiny pro cizince s daným adresným zaměřením, mají de facto analytický charakter. Samotný výzkum je zaměřen na zjišťování explicitních znalostí z oblasti deklinace substantiv a adjektiv u ruskojazyčných vysokoškolských studentů s dosaženou úrovní znalosti češtiny B2 podle SERR. Pro účely výzkumu byla sestavena sada testů zahrnujících lexikum všech českých substantivních typů. Jeden soubor testů obsahuje 1706 doplňovaných koncovkových morfémů, v rámci vnitřně homogenní skupiny 10–13 respondentů bylo celkem analyzováno 17 492 pozic. Vybrané soubory pádových tvarů, které se vyskytují v mezijazyce respondentů, jsou konfrontovány s materiálem obsaženým v akvizičním korpusu CzeSL. V kapitolách návrhové části autor reaguje na výsledky výzkumných sond a naznačuje možný postup při adresné lingvodidaktické prezentaci vybraných gramatických partií. Zvláštní pozornost je věnována konceptu deklinační tabulky, induktivnímu modifikovanému lingvistickému popisu morfologie substantiv a adjektiv a problematice volby vzorových výrazů pro skloňování. V jedné z kapitol je pojednáno o klasifikaci cvičebních úloh využitelných při výuce deklinace, přičemž je upozorněno na potřebu systematického zpracování daného tématu v samostatné práci.

Klíčová slova: adjektivum, čeština jako cizí jazyk, čeština pro cizince, deklinace, interference, lingvodidaktika, osvojování druhého jazyka, pád, srovnávací studium češtiny a ruštiny, substantivum